

XI
МАЈСКО
САВЕТОВАЊЕ

XI
МАЈСКО
САВЕТОВАЊЕ

XI
МАЈСКО
САВЕТОВАЊЕ

УСЛУГЕ И ЗАШТИТА КОРИСНИКА

УСЛУГЕ И ЗАШТИТА КОРИСНИКА

УРЕДНИК:
Миодраг Мићовић

И
УНИВЕРЗИТЕТ
КРАГУЈЕВАЦ

И
УНИВЕРЗИТЕТ
КРАГУЈЕВАЦ

Крагујевац
2015.

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

УСЛУГЕ И ЗАШТИТА КОРИСНИКА

**Уредник
МИОДРАГ МИЋОВИЋ**

**Крагујевац
2015.**

УСЛУГЕ И ЗАШТИТА КОРИСНИКА

Зборник реферата са Међународног научног скупа одржаног 8. маја 2015. године, на Правном факултету у Крагујевцу.

Међународни научни одбор Мајског саветовања:

Проф. др Мирослав Миловић, Филозофски факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Маркус Фаро де Кастро, Правни факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Данче Манолева-Митровска, Правни факултет "Јустинијан I", Универзитета "Кирил и Методије" Скопље; Проф. др Миха Јухарт, Правни факултет Универзитета у Љубљани; Проф. др Хроје Качер, Правни факултет Свеучилишта у Сплиту; Проф. др Един Ризвановић, Правни факултет Универзитета "Џемал Биједић" у Мостару; Проф. др Снежана Миладиновић, Правни факултет Универзитета Црне Горе; Проф. др Миодраг Мишовић, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу

ИЗДАВАЧ: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу
Институт за правне и друштвене науке
Јована Цвијића 1, 34000 Крагујевац
телефон: (034) 306 513, 306 504
телефакс: (034) 306 540
е-пошта: faculty@jura.kg.ac.rs
веб: <http://jura.kg.ac.rs>

РЕЦЕНЗЕНТИ Проф. др Хроје Качер
Проф. др Снежана Миладиновић
Проф. др Миодраг Мишовић

ЗА ИЗДАВАЧА: Проф. др Радован Вукадиновић

УРЕДНИК: Проф. др Миодраг Мишовић

ШТАМПА: Графопромет д.о.о.

ТИРАЖ: 120

ISBN 978-86-7623-057-0

Штампање Зборника подржало Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

САДРЖАЈ

Начелна разматрања о услугама

1. Др Миодраг Мићовић, редовни професор ПРИЛОЗИ ЗА УСЛУЖНО ПРАВО.....	3
2. Др Снежана Миладиновић, редовни професор НИВОИ ПРАВНЕ ЗАШТИТЕ КОРИСНИКА УСЛУГА	27
3. Др Задранка Дабовић Анастасовска, редовни професор Др Ненад Гавриловић, доцент ЗАШТИТА "СЛАБИЈЕ" СТРАНЕ КОД УГОВОРА О УСЛУГАМА У НОВОМ ЕВРОПСКОМ УГОВОРНОМ ПРАВУ: МОДАЛИТЕТИ, ДИЛЕМЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ	49
4. Данјан Ђупрић, докторанд ЕВРОПСКА КОМИСИЈА КАО НОСИЛАЦ АКТИВНЕ ЛЕГИТИМАЦИЈЕ У ОБЛАСТИ СЛОБОДЕ ПРУЖАЊА УСЛУГА	73

Пословне и прометне услуге

1. Др Зоран Миладиновић, редовни професор ОТПРЕМНИК - ШПЕДИТЕР КАО ДАВАЛАЦ УСЛУГА У ЦАРИНСКОМ ПОСТУПКУ	89
2. Др Игор Камбовски, ванредни професор НЕКИ АСПЕКТИ ЗЛОУПОТРЕБА КОД УСЛУГА Е-ТРГОВИНЕ	113
3. Др Видоје Спасић, ванредни професор Бранко Стевановић, систем администратор УСЛУГЕ РАЧУНАРСТВА У "ОБЛАКУ" - ПРЕДНОСТИ И РИЗИЦИ	121
4. Иван Милић, асистент Стефан Самарић, асистент ПРЕКРШАЈНА ОДГОВОРНОСТ ПУТНИКА У ОБЛАСТИ ЈАВНОГ ПРЕВОЗА	143
5. Мирјана Богуновић, асистент ПРИТЕЉСТВО (<i>MISSTIA</i>) КАО ФАКТИЧКА ПРЕТПОСТАВКА НАСТАНКА МАНДАТНОГ ОДНОСА	161

Финансијске и банкарске услуге

1. Др Хрвоје Качер, редовни професор Др Бланка Иванчић Качер, асистент ЈЕДНО НОВО ВИЂЕЊЕ ПРОБЛЕМА ПОЗНАТИХ КАО „ <i>CHF</i> “ ИЛИ „ <i>CHF CASE</i> “	175
--	-----

2. Др Маријана Духић Мијатовић, ванредни професор Мр Сања Гонгета, предавач ДИРЕКТИВА О РАЧУНИМА ЗА ПЛАЋАЊЕ - КОРАК ВИШЕ У ПРУЖАЊУ УСЛУГА И ЗАШТИТИ ПРАВА У ЕУ	207
3. Др Јасмина Лабудовић Станковић, ванредни професор МУНИЦИПАЛНЕ ОБВЕЗНИЦЕ КАО НАЧИН ФИНАНСИРАЊА ЈЕДИНИЦА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ СА ОСВРТОМ НА РС	223
4. Др Мирослав Милосављевић, ванредни професор ФИНАНСИЈСКЕ УСЛУГЕ И ЗАШТИТА ЊИХОВИХ КОРИСНИКА	235
5. Др Милан Палевић, ванредни професор УСЛУГЕ ЕЛЕКТРОНСКОГ ПЛАЋАЊА	253
6. Др Владимир Козар, доцент Др Немања Алексић, адвокат АКРЕДИТИВ КАО УСЛУЖНИ БАНКАРСКИ ПОСАО И ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ ПОТРАЖИВАЊА	267
7. Др Зоран Васиљевић, доцент БАНКАРСКА ГАРАНЦИЈА КАО СРЕДСТВО ОБЕЗБЕЂЕЊА ДАВАОЦА КРЕДИТА	297
8. Др Ана Опачић, доцент ЗАШТИТА КОРИСНИКА ФИНАНСИЈСКИХ УСЛУГА У КОНТЕКСТУ ХАРМОНИЗАЦИЈЕ СА ПРАВОМ ЕУ	317
9. Драгана Вујковић, докторанд РЕАЛНА СРЕДСТВА ОБЕЗБЕЂЕЊА КРЕДИТНИХ УСЛУГА У ФУНКЦИЈИ ИНТЕГРАЦИЈЕ ЕВРОПСКОГ ФИНАНСИЈСКОГ ТРЖИШТА	333

Осигурање

1. Др Данче Манолева Митровска, редовни професор Мр Владимир Митревски, саветник у адв. канц. АГЕНЦИЈА О СУПЕРВИЗИЈИ У ОСИГУРАЊУ	349
2. Др Зоран Павловић, ванредни професор Данијела Глушац, асистент ЗАВНОПРАВНИ И ГРАЂАНСКОПРАВНИ АСПЕКТИ ПРЕВАРА У ОСИГУРАЊУ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	363
3. Др Жељка Приморац, доцент Мр Дино Пивац, адвокатски приправник ПРАВНЕ И ЕКОНОМСКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ ОГРАНИЧЕЊА РЕГРЕСНОГ ИЗНОСА КОД ОБВЕЗНОГ ОСИГУРАЊА ОД АУТОМОБИЛСКЕ ОДГОВОРНОСТИ У ЕУРОПСКИМ ПРАВНИМ СУСТАВИМА	375
4. Др Бланка Иванчић Качер, асистент ОСИГУРАЊЕ ОД ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОДГОВОРНОСТИ ЗА ШТЕТЕ КОД ТРАНСПЛАНТАЦИЈЕ	395

5. Др Зоран Илић, правни заступник у штетама ОСИГУРАЊЕ ОД ОПАСНОСТИ ПОЖАРА И ПРЕВЕНТИВА	417
--	-----

Туризам

1. Др Оилвио Луис Ферейра да Рока, редовни професор Мариа Горети Санчез Лима, потпредседник <i>IFTTA</i> УСЛУЖНИ ПОСЛОВИ У ТУРИСТИЧКОМ ПРАВУ	437
2. Др Драган Вујић, ванредни професор АГЕНЦИЈСКИ УГОВОР О УГОСТИТЕЉСКИМ УСЛУГАМА	451
3. Мр Иван Тот, асистент ПОЗАМ ПУТНИКА, ПОСРЕДНИКА И ОРГАНИЗАТОРА ПУТОВАЊА ПРЕМА ПРИЕДЛОГУ НОВЕ ДИРЕКТИВЕ О ПАКЕТ-АРАНЖМАНИМА	469
4. Андреј Мићовић, асистент ТЕРМИНОЛОШКО И ПОЗМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ ТАЈМ-ШЕРИНГА И УГОВОРНИХ СТРАНА	487

Спорт

1. Др Ненад Турђевић, редовни професор СПОРТСКИ ОБЈЕКТИ И ПРУЖАЊЕ УСЛУГА У СПОРТУ	509
2. Др Соња Булчић, редовни професор Милена Галепин, асистент ЗЛОУПОТРЕБА ПРАВНОГ СУБЈЕКТИВИТЕТА СПОРТСКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА И РЕШАВАЊЕ У АРБИТРАЖНОМ ПОСТУПКУ	533
3. Др Свето Пурић, редовни професор СПОРТСКО ЛИДЕРСТВО И ЊЕГОВА ПРИМЕНА У ПРАКСИ	545
4. Мр Зоран Вуковић, асистент УГОВОРИ ЗАКЉУЧЕНИ СА МАЛОЛЕТНИМ СПОРТИСТАМА	555

Услуге од општег интереса

1. Др Радоје Бркић, редовни професор УСЛУГЕ СЛУЖБИ ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ - МЕЂУНАРОДНИ И НАЦИОНАЛНИ ПРАВНИ ОКВИР	571
2. Др Бојан Урадаревић, доцент НОРМАТИВНИ ОКВИР ПРИВРЕМЕНОГ РАДА У СРБИЈИ СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ЗЕМЉЕ У ОКРУЖЕЊУ	585
3. Др Јелена Вучковић, доцент КОМУНАЛНЕ УСЛУГЕ	597
4. Др Срђан Владетић, доцент УПРАВЉАЊЕ ВОДОСНАБДЕВАЊЕМ СТАРОГ РИМА У ПЕРИОДУ РЕПУБЛИКЕ	611

Интелектуална својина и услуге

1. Др Божин Влашковић, редовни професор
ПОЗАМ УСЛУГА У ПРАВУ ЖИГА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У ВЕЗИ
СА ГРУПИСАЊЕМ ПРОИЗВОДА И УСЛУГА 621
2. Др Оениша Варга, ванредни професор
ГЕОГРАФСКИ ОПСЕГ ИСЦРПЉЕЊА ЖИГА
И ПАРАЛЕЛНА ТРГОВИНА У ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ 633
3. Др Велислав Марковић, ванредни професор
ОДГОВОРНОСТ АДВОКАТА ИЗ УГОВОРА О ПУНОМОЋСТВУ 651
4. Његослав Јовић, виши асистент
ПРАВНИ АСПЕКТИ ПАРАЛЕЛЕНЕ ТРГОВИНЕ
ФАРМАЦЕУТСКИМ ПРОИЗВОДИМА 667
5. Ксенија Влашковић, докторанд
УГЛЕД ПОЗНАТОГ ЖИГА И ЊЕГОВО ПРЕНОШЕЊЕ
НА УСЛУГЕ ТРЕЋИХ ЛИЦА 685

Здравство и социјална заштита

1. Др Емилија Станковић, редовни професор
САМОМЕДИКАЦИЈА КАО ДЕО ФАРМАЦЕУТСКИХ УСЛУГА 699
2. Др Нина Планојевић, ванредни професор
ФАРМАКОВИГИЛАНЦА У КОНТЕКСТУ ЗАШТИТЕ
КОРИСНИКА ЛЕКОВА 707
3. Др Драгица Живојиновић, ванредни професор
ПРАВА И ДУЖНОСТИ ИСТРАЖИВАЧА У ИЗВОЂЕЊУ
МЕДИЦИНСКИХ ИСТРАЖИВАЊА НА ЉУДИМА
У РЕГУЛАТИВИ ХЕЛСИНШКЕ ДЕКЛАРАЦИЈЕ 729
4. Др Вељко Влашковић, асистент
КРИТИЧНЕ ТАЧКЕ ПРЕНАЦРТА ГРАЂАНСКОГ ЗАКОНИКА
СРБИЈЕ У ДОМЕНУ УСЛУГЕ СУРОГАЦИЈЕ 751

Управа

1. Др Гордана Станковић, редовни професор
ЈАВНОБЕЛЕЖНИЧКЕ УСЛУГЕ 771
2. Др Предраг Стојановић, редовни професор
ПАРТИЦИПАТИВНО БУЏЕТИРАЊЕ У ФУНКЦИЈИ ЗАЧАЊА
УСЛУЖНИХ ПЕРФОРМАНСИ ЈАВНЕ УПРАВЕ 789
3. Др Срђан Ђорђевић, ванредни професор
САВРЕМЕНА ДРЖАВА КАО УСЛУЖНИ СЕРВИС ГРАЂАНА 801
4. Др Зоран Јовановић, доцент
ПРИВАТИЗАЦИЈА ЈАВНИХ СЛУЖБИ - ОСВРТ НА
УПОРЕДНОПРАВНА ИСКУСТВА И ПРИВАТИЗАЦИЈА У РС 811

5. Др Звонимир Јелинић, доцент ПРЕТХОДНА НАПЛАТА НАГРАДА, ТРОШКОВА И ПРИСТОЈБИ КАО УВЈЕТ ЗА ПОСТУПАЊЕ ОДВЈЕТНИКА, ЈАВНИХ БИЉЕЖНИКА И ПРАВОСУДНИХ ТИЈЕЛА	825
6. Милан Рапајић, асистент УЛОГА ИЗВРШНЕ И УПРАВНЕ ВЛАСТИ, КАО И НЕВЛАДИНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА У ЗАШТИТИ ПРАВА ПОТРОШАЧА	847
7. Бојан Влашки, виши асистент СТАНДАРДИ УСЛУЖНОСТИ ЈАВНЕ УПРАВЕ У СВЈЕТЛУ ДОБРЕ И ЛОШЕ УПРАВЕ	879
8. Миливоје Лапчевић, асистент БУЏЕТИРАЊЕ ЗАСНОВАНО НА УЧИНКУ КАО ИНСТРУМЕНТ УНАПРЕЂЕЊА СИСТЕМА ЈАВНИХ УСЛУГА	901
9. Зована Ђуричић, асистент УГОВОРНА КАЗНА КОД ЈАВНИХ УГОВОРА	913
10. Зоран Филиповић, докторанд УСЛУГЕ ЈАВНИХ СЛУЖБИ И ЈАВНО-ПРИВАТНА ПАРТНЕРСТВА У ПРАВНОМ СИСТЕМУ СРБИЈЕ	927

Образовање

1. Др Жељко Мирјанић, редовни професор ЗАШТИТА ПРАВА СТУДЕНАТА У ВИСОКОШКОЛСКОЈ УСТАНОВИ	945
2. Др Дејан Матић, доцент УСЛУЖНА ДЕЛАТНОСТ У ОБЛАСТИ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА – ДЕСЕТ ГОДИНА ПРИМЕНЕ ЗАКОНА О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ	957

Примена права и заштита корисника услуга

1. Др Тони Дескоски, редовни професор Вангел Доковски, сарадник у настави ЗАШТИТА ПОТРОШАЧА И ПРОРОГАЦИОНИ СПОРАЗУМ	969
2. Др Милена Петровић, ванредни професор МЕДИЈАЦИЈА КАО НАЧИН РЕШАВАЊА ПРЕКОГРАНИЧНИХ ПРИВРЕДНИХ СПОРОВА ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ ПРАВА ЕУ	985
3. Др Паула Порети, виши асистент КОЛЕКТИВНА ПРАВНА ЗАШТИТА ПРЕМА НОВОМ ХРВАТСКОМ ЗЗП ИЗ 2014. ГОДИНЕ - ОТВОРЕНА ПИТАЊА	1001
4. Мр Стојана Петровић, виши асистент Јелена Копања, студент мастер студија ПОСТУПАК ЗА ЗАШТИТУ КОЛЕКТИВНИХ ИНТЕРЕСА ПОТРОШАЧА ПРЕМА НОВЕЛИ ЗЗП РС	1029

5. Јован Вујичић, асистент ПРОЦЕНА (НЕ)ПРАВИЧНОСТИ ОДРЕДАБА У ПОТРОШАЧКИМ УГОВОРИМА НА ОСНОВУ ГЕНЕРАЛНЕ КЛАУЗУЛЕ: СЛУЧАЈЕВИ <i>AZZI CONSTRUCTORA PRINCIPADO</i>	1051
--	------

Услуге и друга са њима повезана питања

1. Др Срећко Јелинић, редовни професор СТЕЧАЈ ПОТРОШАЧА - У ФУНКЦИЈИ ЗАШТИТЕ ДУЖНИКА ИЛИ ВЕРОВНИКА	1067
2. Др Жељко Бартуловић, редовни професор Др Дејан Бодул, виши асистент Мр Инес Матић, асистент КРАТКА ПОВИЈЕСТ ПОТРОШАЧКОГ СТЕЧАЈА или још једна ненаучена лекција из повијести	1087
3. Др Дејан Бодул, виши асистент Др Анте Вуковић, стечајни управник Др Сања Грбић, асистент ОСВРТ НА КРИТЕРИЈ ПРЕЗУМЕЦИЈЕ (КАО НЕГАТИВНУ ПРЕТПОСТАВКУ ЗА ИМЕНОВАЊЕ СТЕЧАЈНОГ УПРАВИТЕЉА) ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ КОНВЕНЦИЈСКОГ ПРАВА: ДОПРИНОС РАСПРАВИ О РЕФОРМИ ХРВАТСКОГ СТЕЧАЈНОГ ЗАКОНОДАВСТВА	1135
4. Ана Тимчић, докторанд "ЛИЧНИ СТЕЧАЈ" И ФИЗИЧКА ЛИЦА КАО КОРИСНИЦИ ФИНАНСИЈСКИХ УСЛУГА	1169
5. Др Драган Батављевић, ванредни професор "НАЈСТАРИЈИ ЗАНАТ" - СПЕЦИФИЧНИ ОБЛИК ПРУЖАЊА УСЛУГА	1181
6. Саима Угљанин Брунчевић, асистент ОДГОВОРНОСТ ПРОДАВЦА И ПРАВА КУПЦА АКО ПРОИЗВОД ИМА МАТЕРИЈАЛНЕ НЕДОСТАТКЕ	1203

CONTENT

General Considerations on Services

1. Miroslav Mirović, Ph.D., Full-time Professor	
CONTRIBUTIONS TO THE SERVICES LAW	3
2. Snežana Miladinović, Ph.D., Full-time Professor	
SERVICE CONTRACTS AND THE LEVELS	
OF LEGAL PROTECTION OF THE CLIENTS	27
3. Jadranka Denović Anastasovska, Ph.D., Full-time Professor	
Nenad Gavrilović, Ph.D., Assistant Professor	
THE PROTECTION OF THE "WEAKER" PARTY IN SERVICE	
CONTRACTS IN THE NEW EUROPEAN CONTRACT LAW:	
MEANS, DILEMMAS AND PERSPECTIVES	49
4. Damjan Čuprić, Student Ph.D. studies	
THE EUROPEAN COMMISSION AS THE HOLDER OF ACTIVE	
LEGITIMATION IN THE FIELD OF FREEDOM TO PROVIDE SERVICES	73

Business Services and Turnover of services

1. Zoran Miladinović, Ph.D., Full-time Professor	
FREIGHT FORWARDER – A FORWARDING AGENT	
PROVIDING SERVICES IN CUSTOMS PROCEDURES	89
2. Igor Kambovski, Ph.D., Associate Professor	
SOME ASPECTS OF MISUSE OF E-COMMERCE SERVICES	113
3. Vidoje Spasić, Ph.D., Associate Professor	
Branko Stevanović, System Administrator	
COMPUTING SERVICES IN THE "CLOUD" - BENEFITS AND RISKS	121
4. Ivan Milić, Assistant	
Stefan Samardžić, Assistant	
MISDEMEANOR RESPONSIBILITY OF PASSENGERS	
IN PUBLIC TRANSPORTATION	143
5. Mirjana Bogunović, Assistant	
FRIENDSHIP (<i>AMICITIA</i>) AS FACTUAL ASSUMPTION	
OF OCCURANCE OF MANDATUM	161

Financial Services

1. Hrvoje Kačer, Ph.D., Full-time Professor	
Blanka Ivančić Kačer, Ph.D., Assistant	
ONE NEW VISION OF PROBLEMS KNOWN AS „CHF“ OR „CHF CASE“	175

2. Marijana Dukić Mijatović, Ph.D., Associate Professor Sanja Gongeta, LL.M., Lecturer DIRECTIVE ON PAYMENT ACCOUNTS - STEP MORE IN THE PROVISION OF SERVICES AND PROTECTION OF CONSUMER RIGHTS IN THE EU	207
3. Jasmina Labudović Stanković, Ph.D., Associate Professor MUNICIPAL BONDS* AS A METHOD OF FINANCING OF MUNICIPALITIES WITH REFERENCE TO THE REPUBLIC OF SERBIA	223
4. Miroslav Milosavljević, Ph.D., Associate Professor FINANCIAL SERVICES AND PROTECTION OF THEIR USERS	235
5. Milan Palević, Ph.D., Associate Professor ELECTRONIC PAYMENT SERVICES	253
6. Vladimir Kozar, Ph.D., Assistant Professor Nemanja Aleksić, Ph.D., Attorney at Law LETTER OF CREDIT AS A BANK SERVICE OPERATION AND SECURITY OF RECEIVABLES	267
7. Zoran Vasiljević, Ph.D., Assistant Professor BANKING GUARANTEE AS A SECURITY FOR THE CREDITOR	297
8. Ana Opačić, Ph.D., Assistant Professor CONSUMER PROTECTION OF FINANCIAL SERVICES IN THE CONTEXT OF HARMONIZATION WITHIN EU LAW	317
9. Dragana Vujović, Student Ph.D. studies REAL SECURITY INSTRUMENTS OF CREDIT SERVICES IN FUNCTION OF EUROPEAN FINANCIAL MARKET INTEGRATION	333

Insurance

1. Danče Manoleva Mitrovska, Ph.D., Full-time Professor Vladimir Mitrevski LL.M., Advisor in the Law Office INSURANCE SUPERVISION AGENCY	349
2. Zoran Pavlović Ph.D., Associate professor ... Danijela Glušac, Assistant PUBLIC LAW ASPECTS AND CIVIL LAW ASPECTS OF INSURANCE FRAUDS IN REPUBLIC OF SERBIA	363
3. Željka Primorac, Ph.D., Assistant Professor Dino Pivac, LL.M., Legal trainee LEGAL AND ECONOMIC IMPLICATIONS OF LIMITING THE REGRESS SUM IN MANDATORY AUTOMOBILE LIABILITY INSURANCE IN EUROPEAN LEGAL SYSTEMS	375
4. Blanka Ivančić-Kačer, Assistant PROFESSIONAL LIABILITY INSURANCE FOR DAMAGES MADE IN TRANSPLANTATION	395
5. Zoran Ikić, Ph.D., Law agent in damages, INSURANCE AGAINST THE RISK OF FIRE AND PREVENTION	417

Tourism

1. Silvio Luis Ferreira da Rocha, Ph. D., Professor of Law
 Maria Goretti Sanches Lima, M.Sc. Executive Vice President of IFTTA
 SERVICE CONTRACTS IN TRAVEL AND TOURISM LAW
 A COMPARISON BETWEEN BRAZIL AND EUROPE 437
2. Dragan Vujšić, Ph.D., Associate Professor
 AGENCY AGREEMENT ON CATERING SERVICES 451
3. Ivan Tot, LL.M, Assistant
 THE NOTION OF TRAVELLER, RETAILER AND ORGANISER
 IN THE PROPOSAL FOR A NEW PACKAGE TRAVEL DIRECTIVE 469
4. Andrej Mićović, Assistant
 TERMINOLOGY AND NOTION OF TIME-SHARING
 AND CONTRACT PARTIES 487

Sport

1. Nenad Durđević, Ph.D, Full-time Professor
 SPORTS FACILITIES AND PROVIDING OF SERVICES IN SPORT 509
2. Sonja Bunčić, Ph.D., Full-time Professor
 Milena Galetin, Assistant
 THE ABUSE OF THE LEGAL PERSONALITY OF SPORTS ORGANIZATIONS
 AND THE PROCEDURE IN FRONT OF THE ARBITRAL TRIBUNAL 533
3. Sveto Purić, Ph.D., Full-time Professor
 SPORTS LEADERSHIP AND ITS APPLICATION IN PRACTICE 545
4. Zoran Vuković, LL.M, Assistant
 THE CONTRACTS CONCLUDED WITH UNDERAGED SPORTSPERSONS 555

Services of General Interest

1. Radoje Brković, Ph.D., Full-time Professor
 SERVICES PROVIDED BY EMPLOYMENT AGENCIES
 - INTERNATIONAL AND NATIONAL FRAMEWORK 571
2. Bojan Urdarević, Ph.D., Assistant Professor
 LEGAL FRAMEWORK OF TEMPORARY WORK
 IN THE REPUBLIC OF SERBIA WITH COMPARATIVE ANALYSIS 585
3. Jelena Vučković, Ph.D., Assistant Professor
 PUBLIC UTILITIES 597
4. Srđan Vladetić, Ph.D., Assistant Professor
 THE MANAGEMENT OF WATER SUPPLYING
 IN THE AGE OF ROMAN REPUBLIC 611

Intellectual Property and Services

1. Božin Vlašković, Ph.D., Full-time Professor THE CONCEPT OF SERVICES IN TRADEMARK LAW OF EU IN CONNECTION WITH BRINGING TOGETHER OF GOODS AND SERVICES	621
2. Siniša Varga, Ph.D., Associate Professor THE GEOGRAPHICAL SCOPE OF TRADEMARK EXHAUSTION AND PARALLEL TRADE IN THE REPUBLIC OF SERBIA LAW	633
3. Veljko Marković, Ph.D., Associate Professor RESPONSIBILITY OF LAWYERS IN CONTRACT OF PROXY	651
4. Njegoslav Jović, Senior Assistant LEGAL ASPECTS OF PARALLEL TRADE IN PHARMACEUTICALS PRODUCTS	667
5. Ksenija Vlašković, Student Ph.D. studies THE REPUTE OF WELL KNOWN TRADEMARK AND ITS TRANSFER AT THE SERVICES OF THIRD PARTIES	685

Health Care and Social Protection

1. Emilija Stanković, Ph.D., Full-time Professor SELF-CARE AS PART OF THE PHARMACEUTICAL SERVICES	699
2. Nina Planojević, Ph.D., Associate Professor PHARMACOVIGILANCE IN THE CONTEXT OF THE PROTECTION OF THE USERS OF NEW DRUGS	707
3. Dragica Žvojinović, Ph.D., Associate Professor RIGHTS AND DUTIES OF RESEARCHES IN PERFORMING MEDICAL RESEARCH INVOLVING HUMAN SUBJECTS AS REGULATED IN DECLARATION OF HELSINKI	729
4. Veljko Vlašković, Ph.D., Assistant PROBLEMATIC POINTS IN THE PRELIMINARY DRAFT OF SERBIAN CIVIL CODE ON THE ISSUES OF SURROGACY	751

Administration

1. Gordana Stanković, Ph.D., Full-time Professor NOTARY SERVICES	771
2. Predrag Stojanović, Ph.D., Full-time Professor PARTICIPATORY BUDGETING IN THE FUNCTION OF SERVICE PERFORMANCE ENHANCEMENT OF PUBLIC ADMINISTRATION	789
3. Srđan Đorđević, Ph.D., Associate Professor MODERN COUNTRY AS A SERVICE SERVICE OF CITIZENS	801

4. Zoran Jovanović, Ph. D., Assistant Professor PRIVATIZATION OF PUBLIC SERVICES - THE REVIEW OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL EXPERIENCES AND ON THE PRIVATIZATION IN THE REPUBLIC OF SERBIA	811
5. Zvonimir Jelić, Ph. D., Assistant Professor PAYMENT OF LAWYERS', NOTARIES' AND COURT FEES AND COSTS AS A PRECONDITION TO OBTAIN THE ACCESS TO COURTS AND LEGAL SERVICES	825
6. Milan Rapajić, Assistant THE ROLE OF EXECUTIVE AND ADMINISTRATIVE AUTHORITIES AND NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN THE PROTECTION OF CONSUMER RIGHTS	847
7. Bojan Vlaški, Senior Assistant COURTESY STANDARDS OF THE PUBLIC ADMINISTRATION IN THE LIGHT OF GOOD ADMINISTRATION AND MALADMINISTRATION	879
8. Milivoje Lapčević, Assistant PERFORMANCE-BASED BUDGETING AS INSTRUMENT OF IMPROVING THE SYSTEM OF PUBLIC SERVICES	901
9. Jovana Đuričić, Assistant CONTRACTUAL PENALTY IN PUBLIC CONTRACTS	913
10. Zoran Filipović, Student Ph.D. studies PUBLIC SERVICES AND PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIPS IN SERBIAN LAW SYSTEM	927

Education

1. Željko Mirjanić, Ph.D., Full-time Professor PROTECTION OF STUDENTS' RIGHTS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTION	945
2. Dejan Matić, Ph.D., Assistant Professor SERVICE ACTIVITIES IN HIGHER EDUCATION - TEN YEARS OF THE LAW ON HIGHER EDUCATION	957

Enforcement and protection of service users' rights

1. Toni Deskoski, Ph.D., Full-time Professor Vangel Dokovski LL.M., Associate CONSUMER PROTECTION IN CHOICE OF COURT AGREEMENTS	969
2. Milena Petrović, Ph.D., Associate Professor MEDIATION IN CROSS-BORDER COMMERCIAL DISPUTES FROM EU LAW PERSPECTIVE	985
3. Paula Poretti, Ph.D., Senior Assistant COLLECTIVE REDRESS IN THE NEW CROATIAN CONSUMER PROTECTION ACT FROM 2014-OPEN ISSUES	1001

4. Stojana Petrović, LL.M., Senior Assistant
 Jelena Kopanja, Student Ph.D. studies
 PROCEDURE FOR THE PROTECTION OF COLLECTIVE CONSUMERS'
 INTERESTS ACCORDING TO AMENDMENT TO LAW
 OF CIVIL PROCEDURE OF REPUBLIC OF SRPSKA (2013) 1029
5. Jovan Vujičić, Assistant
 ASSESSMENT OF (UN)FAIR CHARACTER OF TERMS
 IN CONSUMER CONTRACTS ACCORDING TO GENERAL
 CLAUSE: CASES AZIZ AND CONSTRUCTORA PRINCIPADO 1051

Services and Other Related Issues

1. Srećko Jeličić, Ph.D., Full-time Professor
 BANKRUPTCY OF CONSUMERS – WHO IS ACTUALLY PROTECTED
 WITH THE LATEST CROATIAN CONSUMER BANKRUPTCY LAW
 PROPOSAL - CREDITORS OR DEBTORS? 1067
2. Željko Bartulović, Ph.D., Full-time Professor
 Dejan Bodul, Ph.D., Senior Assistant
 Ines Matić, LL.M., Assistant
 A BRIEF HISTORY OF CONSUMER BANKRUPTCY
 or another unlearned lesson of history 1087
3. Dejan Bodul, Ph.D., Senior Assistant
 Ante Vuković Ph.D., Insolvency Administrator
 Sanja Grbić Ph.D., Assistant
 REVIEW OF THE CRITERION OF OVER-INDEBTEDNESS
 (AS A NEGATIVE ASSUMPTION FOR THE APPOINTMENT
 OF AN INSOLVENCY ADMINISTRATOR) FROM THE PERSPECTIVE
 OF CONVENTION LAW: CONTRIBUTION TO THE DEBATE
 ON THE REFORM OF THE CROATIAN BANKRUPTCY LEGISLATION 1135
4. Ana Timčić, Student Ph.D. studies
 "PERSONAL BANKRUPTCY" AND INDIVIDUALS
 AS CONSUMERS OF FINANCIAL SERVICES 1169
5. Dragan Batavejčić, Ph.D., Associate Professor
 "THE OLDEST PROFESSION" - SPECIFIC TYPE OF SERVICES 1181
6. Saima Ugljanin Brunčević, Assistant
 SELLER'S RESPONSIBILITY AND BUYER'S RIGHTS
 FOR THE PRODUCT WITH MATERIAL DEFICIENCIES 1203

НЕКИ АСПЕКТИ ЗЛОУПОТРЕБА КОД УСЛУГА Е-ТРГОВИНЕ

Резиме

Комјутеризација свих сегмената друштвеног живота у великој мери увећава ризик од превара и злоупотреба, из разлога што информатичке технологије омогућују појаву нових и неправдајних активности које нису могуће у условима традиционалне трговине, али нису погодне тако за деловање код електронске трговине. Обилне злоупотребе интернет технологија могу проузроковати и озбиљне економске последице, како по трговце, тако и по потрошаче. У функцији спречавања оваквих нежељених појава, потребно је предузети неке мере за заштиту података и приватности.

Кључне речи: Злоупотребе, информатичке технологије, електронска трговина, заштита

Од најстаријих појављивих форми трговине, када су људи почели да размењују робу и услуге, постоје извесни појединци који су своју креативност и иницијативу искористили за незаконите активности, смислајући преваре и злоупотребе ради лакшег остваривања личне материјалне користи. Почевши од штељивања вага на пазарама, израду лажног новца, стварање заблуде код купца у погледу предмета продаје, лажног представљива-овања и сличних покушаја постоје од ископа и трају до данас. У новонасталим условима електронске трговине путем интернета, сакривени „преваранти“ се прилагођавају новонасталим условима и прате техничке и технолошке промене, увек спремни да „покуде“ неку нову превару, нови начин незаконског стицања противправне имовинске користи.

Е-трговина и Е-бизнис, и поред своје велике ефикасности, имајући у виду чињеницу да је реч о пословним активностима између одсутних лица, врло интензивно делују на појаву различитих врста злоупотреба и незаконитих радњи. Комјутеризација свих сегмената друштвеног живота у великој мери увећава ризик од превара и злоупотреба, из разлога што информатичке технологије омогућују појаву нових и неправдајних активности које нису могуће у условима традиционалне

трговине. Због тога, морамо посветити већу пажњу сигурносним и безбедносним аспектима електронске трговине.

Заштита трансакција у условима Е-трговине је изузетно сложен и скуп процес. Он је заснован на успостављавању заштитних система који ће моћи идентификовати евентуалне претње и минимизирати могуће ризике и губитке. Систем захтева уградњавање одређених заштитних механизма као што су контрола приступа, кодирање информација и увођење сигурносних протокола. Генерално, озбиљне злоупотребе интернет технологија могу проузроковати озбиљније економске последице, као на пример¹:

- директне финансијске губитке (настају трансфером новчаних средстава са једног на други рачун или брисањем озбиљних података финансијске природе);

- губитак вредних и поверљивих информација (Велики број компанија складиште и дистрибуирају податке технолошке природе или податке о својим клијентима. Ти подаци су поверљиве природе, од велике важности за сваку компанију. Неовлашћени приступи и коришћење таквих података може проузроковати значајније финансијске и репутацијске губитке за компаније);

- губитак пословних подухвата због недоступности електронских услуга (Електронски сервиси су, мада је то ретко, подложни „паду система“ и постоји могућност да постану недоступни, у дужем временском периоду, или у оном периоду који је од значаја за обављање конкретне трансакције. Такав пад система може бити проузрокован како упадом у систем од стране злонамерних особа, тако и као резултат случајних и неочекиваних техничких проблема. Ово може проузроковати катастрофалне финансијске последице);

- неовлашћена употреба ресурса (неовлашћена особа-„хакер“ који може приступити одређеним ресурсима може исте те ресурсе злоупотребити за лични интерес или профит);

- губљење пословног угледа и репутације, као и поверења код клијената (компаније могу претрпети озбиљне губитке као резултат неспријатних искустава њихових клијената или негативног публицитета, напада на њихов систем или као резултат лажног претстављања неовлашћене особе као радника или претставника компаније);

- трошкови генерисани као последица неизвесних услова трговања и пословања (тести превази функционисања система и услуга проузрокувани унутрашњим или спољашњим нападом, грешкама и слично, могу онемогућити обављање пословних трансакција, и то на дужи временски период, што опет води ка озбиљним финансијским губицима).

Све наведене последице могу осетити и потрошачи, као директни корисници услуга електронске трговине.

¹ Новаковић, Ј., *Електронско пословање, друго измњено и допуњено издање*, Матрикс Универзитет, Београд, 2008, стр. 215

Сваки систем у којем се складиште и тувају информације и подаци спада у групу утврђених система и потреба му је заштите. Генерално, као претња за сваки систем могу се сматрати свака особа, објект или догађај који потенцијално могу проузроковати утврђивање безбедности података у систему. Такве претње могу бити случајне (непланирано брисање некое досијеа или фајла са подацима) или планске (аложична модификација осетљивих података или хардвера система). Из тих разлога, ове се претње морају идентификовати и спречити, а уколико су већ наступиле, потребно је спровести процедуру за њихово сукбијање и минимизирање штете.

Основни циљ предузимања мера безбедности система код трансакција у оквиру Е-трговине су²:

- класификација информација - обезбеђује недоступност информација неовлашћеним особама;
- интегритет - обезбеђује конзистентност података, спречава неовлашћено коришћење, промену или деstrukцију података;
- доступност 24/7- овлашћени корисници могу користити услуге и базе података у свако време и са сваке локације;
- ексклузивна употреба система од стране овлашћених корисника - ресурси не смеју бити доступни неовлашћеним особама. Овде је акценат на превенцију од лакног представљања успостављањем контролних механизма-идентификацијом лозера и верификацијом идентитета корисника.

Заштита система, података и трансакција најчешће се обавља преко софистицираног система механизма и процедура. Ту спадају: идентификација и веродостојност потписаног електронског уписа у случају спора, електронски потпис и електронска, идентификација потписанима и др.³

Аутентификација је један од корисних начина за спречавање лакног представљања. У условима електронске трговине, купач, продавац, посредник и институције преко којих се обавља плаћање морају бити сигурни у прави идентитет странке са којом се закључује уговор о продаји или се обавља трансакција. Идентитет корисника се утврђује путем неколико параметара: лозинка (комбинација знакова и бројева које само корисник зна), картица (нешто што само корисник поседује), потпис, глас, палиларни отисак, скенирање рожњате оца, геометрија длана и друге карактеристике које се утврђују биометријским контролним средствима и инструментима. Ако се за аутентификацију користи само лозинка, шифра, пасворд, као најнесигурнији заштитни механизам који може бити откривен или пресретнут, у том случају безбедности систем може бити компромитован, што представља озбиљну

² Новковић, *идејно*, стр. 181

³ Ковачић, Г., *Електронско склучивање на договорите и одговорности за њихово исполњивање*, Државно право бр. 20, Заруживање на правниште на Република Милановић, Скупче, 2008, стр. 245

претњу за ње систем. Због тога се изведене безбедносне технике и механизми морају користити у комбинацији, тиме би ризик од неовлашћеног приступа и злоупотребе података био сведен на рационални минимум⁴.

Већина потрошача који желе да купују преко интернета захтевају да њихов идентитет остане безбедан и сакривен. Они не желе да било ко зна шта су купили и преферирају да остају анонимни, као када плаћају готовином у условима традиционалне трговине. Ризи обезбеђивања приватности и тајности одређених података користе се одређени програми за њихову заштиту, која се спроводи преко веб поменутог шифровања података и њихово кодирање и декодирање, како код преноса, тако и код архивирања и складирања података. Екранирањем се подаци преводи у облик који је неразумељив за особу која не препознаје таку форму или која нема кључ за њихово декодирање и враћање у преобитни облик. Тиме се, коначно, омогућава приступ, коришћење информација и њихова злоупотреба од стране неовлашћених особа⁵. Такође, у некој фази процеса трансфера података и њиховог кодирања и декодирања, постоји могућност нежељеног поремећаја редоследа података, тиме информације губе техничку форму и садржају.

У функцији спречавања оваквих нежељених појава и губљења података, потребно је обезбедити компјутерски софтвер-систем за обезбеђивање интегритета података, који ће пружити заштиту информација, сервера и осталих компоненти система и мрежа од неовлашћених модификација информација. Овим системом не може се обезбедити потпуна заштита од неовлашћених модификација, али се може обезбедити правремена детекција таквих модификација, осим у случајевима када су информације неповратно обрисане или изгубљене.

Електронски криминал

Комплексност електронске трговине и компликација које се њом баве, коришћење напредних технологија и повећана интерконективност између субјеката електронске трговине стварају плодно тло за могуће злоупотребе и нежељене радње од стране анонимних корисника услуга електронске трговине. Развојем електронске трговине, стварају се могућности за искориставање традиционалних пропуста и недостатака у погледу безбедности трансакција, али и нових измова-корупције система безбедности путем упада и поремећаја софтверске и хардверске архитектуре на којима су базиране компаније. У условима мрежног повезивања путем интернета, такве злоупотребе могу бити обављене са било којег места на планети и могу проузроковати штету компанијама које су на хиљаде километара удаљене од почивања штете. Због тога, у процесима развоја бизнис стратегија, свака

⁴ Новоскић, Ј., *иде. дело*, стр. 182

⁵ Дракулић, М., *Основи компјутерског права*, ДОПИС, Београд, 1996, стр. 61

компанија мора узети у обзир могуће претње и опасности које прете да угрозе поверљивост, интегритет и доступност података којима компанија располаже. У том контексту, компаније морају бити спремане и морају предузети такве нападе и смањити ризике од так. електронског криминалитета.

Савремене компаније и трговци који послују преко електронске трговине без предрасуда користе технологије у оквиру њихове инфраструктуре, чак и не слутећи да та иста технологија може бити искоришћена и злоупотређена против њих, по неким великим губитакa. Нападаци могу преусмерити физичка средства, искључити системе за комуникарање, могу умањити резултативу трговца, чак и узнштити сав процес електронске трговине. Компјутери и информациона технологија могу бити средство за остварање пословних успеха, али и моћно оружје у рукама спретних криминалаца.

Постоји широко мишљење да злоупотреба и напади на интернету обављају тинејџери или фрустриране асоцијалне особе које пролазе пуно времена испред компјутера, жељени славе и публицитета. Ипак, истраживања на овом пољу указују да је стање далеко обимније, да хакери нису нимало лениви и да се ништа не сме прегзустити случају. Постоји диференцијација потчињених криминалних аката, у зависности од тога да ли нападају изнутра, у оквиру компаније, или је њихов упад извршен споља. У том погледу, спољашњи криминалци најчешће раде сами или у добро организоване групема, док су изнутрашњи напади индивидуални и проистае из групе недовољних разлога, или као резултат индустријске шпијунске и вробања запослених од стране конкуренције. Такође, напади могу доћи и од стране бизнисних запослених радника у компанија који располажу поверљивим информацијама. У групи потенцијалних нападача спадају и добављачи и пословни партнери који имају приступ на осетљивим информацијама или техничкој инфраструктури.

Нападаци бирају своје циљеве на исти начин као што то раде и остали криминалци. Они сакупљају јавно доступне информације о техничким слабостима мрежних система, и комбинују их са вербалним информацијама прикупљеним од особа које имају приступ поверљивим изворним информацијама, ради развијања сигурнијег метода напада. И спољашњи и изнутрашњи нападачи траже најлакши могући и најједноставнији начин да истраже слабости и да обаве неаконтити упад у мрежи компаније. Не узек напади започињу у сајбер простору. Напротив, физичка компанија и безбедност система и објекта је од круцијалног значаја за безбедност сајбер простора. Пример-напад може бити у објекту компаније, са циљем проузроковање пожара који ће изнштирати пад система за снабдевање електричном енергијом и привремени пад алармног система и мрежног повезивања, макар и на неколико секунди, што је довољно за упад у компјутерску инфраструктуру компаније. Такође, нападци може физички провалити у објекат трговца и поставити одговарајући малициозни софтвер у компјутерској мрежи преко кога ће моћи контролисати трансакција. Из окви

разлога, компаније и трговци-субјекти електронске трговине који послују преко интернета имају обавезу да се истовремено брине о сигурности и безбедности њихових објеката, али и о сигурности техничке и компјутерске инфраструктуре.

Постоје одређени „алати“ којима се уобичајено служе нападачи⁶: анонимни поштомачки електронске поште, интернет филтри за пресретање и контролу мрежног саобраћаја, пробијање лозинки, скенери за аутоматско откривање услуга и трансакција, софтвер који омогућује прикривено деловање нападача у име неког другог, методе за екстракцију података и њихов трансфер у другом облику, као графички или аудио запис, као и Тројанци-малicioзни али легитимни програми који су променљиви убацивањем хауторизованих кодова које систем препознаје као пријатељска, и које имитирају дозвољене активности на штету система.⁷

У глобалним оквирима постоји одређени континуитет са негативним трендом у погледу обима компјутерског криминала, чије су жртве појединачно и трговци и потрошачи. Најчешћи појавни облик је крађа идентитета. То представља сложени процес и проблем, а као кривично дело представља прикривену превару. Криминалци могу радити сами, али најчешће делују у добро организоване мрежама и групама, на међународном нивоу, са логистиком у више земаља, чије се експоненцијално повећава и потенцијални број њихових жртва. Хаљерске групе су добро организоване, на хоризонталном нивоу, и најчешће имају базе у источној Европи или на далеком истоку, а њихов интерес је усмерен ка стицању огромног профита од украдених података и пробијених кредитних картица.

У функцији превенције проблема и претњи од Е-криминала, компаније морају одступити од старих навика и конозије и морају развијати стратегије за борбу против нових форми криминалитета. Оне морају створити јасне и фокусиране политике безбедности и сигурности пословања, спроводити обуке за своје запослене у функцији пресретања потенцијалних проблема, и морају ангажовати искусне експерте за одржавање и заштиту компјутерских мрежа и система. Једно тако ће компаније и трговци који су активно укључени у токовима електронске трговине моћи да заштите себе и своје клијенте од неслањивених напада, претњи и могућих штета.

⁶ Разјачено као штод откривања KPMG о електронској трговини и субект-криминалу: Нове стратегије менаџерова ризика; погледај: <http://www.kpmg.com/au/issuesandinsights/articlespublications/E-Commerce%20and%20Cyber%20Crime.pdf>

⁷ Трајковић, С., *Семе интернет*, Новоскопски центар „Војска“, Београд, 2003, стр. 52

*Igor Kambovski, Ph.D., Associate Professor
Faculty of Law, FON University in Skopje*

SOME ASPECTS OF MISUSE OF E-COMMERCE SERVICES

Summary

Computerization of all segments of social living rapidly increases the risk of abuse and fraud, because information technologies allow the emergence of new and unforeseen activities that are not possible in traditional commerce, but they provide fertile ground for operation within the electronic commerce. Serious misuse of internet technology can cause serious economic consequences, both for merchants and their companies, as well as for the consumers. In the function of preventing such activities, it is more than necessary to take measures to protect data and transactions.

Key words: fraud, information technologies, electronic commerce, protection.